

HÚSZ ÉV

Tisztképzésünk a Rendőrtiszti Főiskolán

Hónapokkal ezelőtt a Magyar Börtönügyi Társaság elnökségi ülésén ötlött eszünkbe, hogy éppen 20 éve indult meg az akkortájt felsőoktatási tanintézeté előlépett Rendőrtiszti Főiskolán büntetés-végrehajtási tisztjeink képzése. Úgy gondoltuk, meg kellene állni egy szusszanásnyit és visszatekinteni: mennyire vették hasznát az itt folyó felkészítésnek a kibocsátottak, végső soron pedig a büntetés-végrehajtási szervezet?

Húsz év egy alma mater életében nem hosszú idő, de ettől még lehet a képzés történetének fajsúlyos korszaka, mint ahogy lehet epizódszerűen jelentéktelen is, attól függően, honnan indultunk el és mi következik ezután.

A magyar börtönügynek a múlt századvégi lelkesítő lendületvételét az évszázados lemaradás pótlásában nem csupán kedvező gazdasági, de pártoló szellemi környezet is támogatta. Az igazságszolgáltatás szerves részeként működő börtönrendszert maroknyi,

Fajsúlyos korszak volt

de a kor tekintélyi hierarchiájának figyelemre méltó fokán álló jogász irányította, a börtönreformálás napirenden és megfelelő hofokon tartását pedig ugyanilyen maroknyi politikusi és tudósi szimpatizáns kör lobbizta, egyedülálló, szinte egy évszázadon keresztülhatoló, máig érzékelhető aktivitással.

Nem véletlenül fogalmazódott meg *Balogh Jenő* 1888-as felhívása a börtönügyi szakvizsga bevezetésére (amely azután 100 év múlva meg is valósult), vagy *Finkey Ferenc* elévülhetetlen gondolata a börtönügy oktatásáról a juristák körében (ehhez kevesebb, mint 100 év kellett).

A Trianonnál eltört remények és törekvések összeillesztése már nem kedvezett a börtönügy szerves szellemi fejlődésének. A nemzeti kultúrfölény megtartásán munkálkodó nagypolitika szégyenlősen szorította az igazságszolgáltatás hátsó udvarába a börtönügyet, s ráadásul ráküldte a hadseregtől leszerelni kényszerült obsitosait, akik ha szakkérdésekben nem is, de bokacsattogtatásban igen járatosak lévén, teremtettek sajátos szellemet a börtönökön belül.

Ráadásul még mielőtt kifejlődhetek volna, visszaszorultak a magyar börtönügy egészséges közönségkapcsolatai, ezzel együtt hibernalódott a társadalmi köztudatban az ismeretlen börtönvilág lúdbőrösen rossz hangulata. Az így eltorzult és árnyékos pályakép nem vonzotta azt a humán értelmiséget, amely ezenközben a Lajtán túli országokban egy új kriminálpolitika hívására megkezdte beszivárgását a börtönökbe.

Szöllősy 1930-ból arról tudósít bennünket, hogy a magyar börtönszervezet hozzávetőlegesen 100 kvalifikált szakembert (jogászt, orvost, lelkészt, közigazdát, tanítót) alkalmazott, közülük is csupán mintegy 30 főt rendszeresítve, a többbit tiszteletdíjasként. Szisztematikus szakirányú felkészítésükről, átképzésükről nincs tudomásunk.

A 40-es évek végén ránk osztott, a már fejlett paranoia tüneteit magán viselő *sztalini büntetőpolitika* a büntetés-végrehajtást osztályharcos küldetésstudattal uszította rá az elítélt-osztályellenségre. Az osztályhovatartozás szerint kiválasztott személyi állomány tiszteletre méltó buzgalma, ámde szerény általános- és szakműveltsége pontosan egybeesett egy elítélt-ellenségképre orientálható, represszív büntetés-végrehajtás törekvéseivel. Az egész szervezetre a „hadviselés súlyos felelőssége”, titkossága és a kirekesztett kirekesztők áporodott belterjessége hullott. A többségében elemi iskolai végzettségű kiválasztottak 1948 és 1954 között gyorstalpaló tanfolyamokon szereztek meg a tiszti rendfokozatot, '54 és '58 között még erre sem volt szükség.

Az 1957 utáni *kéarcú büntetőpolitika* szelidebb, konszolidáltabb arcát mutatva, fokozatosan helyezte előtérbe a bűnözés visszaszorításának árnyaltabb, a bűnüldözés és az igazságszolgáltatás állami szerveinek szakszerűbb tevékenységét igénylő követelményét. Ez a tendencia erősödött a 60-as évek közepén-végén, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy a bűnözés nem engedelmeskedik a brosrúrákban rá kötelezően kirótt penitenciának, és aligha múlik ki önként. Ekkor került reflektorfénybe a büntetés-végrehajtási testület szakmai rátermettsége és vált egyszeriben sürgetővé elmaradásainak, így személyi állománya felkészületlenségének kiigazítása. Az ekkor született számos, azóta is sokat vitatott jó-rossz döntés közül ma már látjuk, hogy a 70-es évek elején három főiskolán párhuzamosan beindított általános-, nevelő- és gazdasági tisztképzés a tör-

ténelmi előzmények stigmáit magán cipelő büntetés-végrehajtás fejlődéséhez hozzájáruló, *jó döntés* volt. A sajátos elmaradást, sajátosan erőltetett módon a 80-as évek közepére mintegy 400 tiszt kinevelésével oldottuk meg. Böven tehetnék kritikai megjegyzéseket a képzés extenzív, tömeges, szokatlan jellegére, de úgy gondolom, hogy elmaradása több és súlyosabb kritikát váltana ki.

Nehezen tudok elszakadni attól az ünneprontó gondolatától, hogy tisztjeink ilyen erőltetett kinevelése már annak a *válságkezelő mechanizmusnak* volt része, amely a 70-es évektől kezdve állami intézményeinken fokozatosan eluralkodott. De nyomban hozzá kell tennem, hogy az alapvetően gazdasági gyökerű, növekvő válság kezelését is sokféleképpen lehetett ellátni. Úgy gondolom, hogy a büntetés-végrehajtás éppen arra nyújtott példát, hogy a gazdaság és a bűnözés egyszerre súlyosbodó helyzete mellett miként lehetett az emberi tartalékok mozgósításával — ezen belül a szakképzés erősítésével — a szervezet, a szakma presztízsét átmenteni boldogabb időkre.

Nehéz lenne most összehasonlítani a más-más fejlődési íven elhelyezkedő nyugati és hazai büntetés-végrehajtás értelmiségi-utánpótlásának módszerét és minőségét. A honi megoldás pozitívumaként értékelhető, hogy a 20 év előtt létrehozott tiszti alma mater fészket teremtett a professzionális, speciális, felsőfokú büntetés-végrehajtási szakképzésnek, ahol *ma évenként 40–60 bv. alkalmazott nyeri el felsőfokú szakmai képzettségét*. Az itt folyó iskolarendszerű oktatás professzionális jellege úgy gondolom, elvitathatatlan, a felsőoktatási tanintézetek között ugyanis aligha találunk olyat, ahol ennyire koncentráltan, mintegy 1100 órában oktatnának szűken vett büntetés-végrehajtási ismereteket.

A jogi, bűnügyi és humán alapozás és az ezeken nyugvó bv. szakismeretanyag mindvégig az itt folyó képzés építőköve volt. Ami változott, az ezek aránya és természetesen a tartalma. A tantárgyi rendszer arányváltozását a több ízben módosított tantervekben az a tendencia uralta, hogy fokozatosan növelhettük a szakmákra szánt időt (az 1975-ös 19%-ról az 1992-es összóraszámot 30%-ra), mint legutóbb, a képzés ideológiamentesítésekor is.

Gondot jelentett a szakmai ismeretanyag tartalmi felépítése és színvonalának folyamatos karbantartása. Voltak szerencsésebb tantárgyak, mint a *büntetés-végrehajtási jog*, amely jelentős külső szellemi támogatással viszonylag gyorsan talpraállt, de a *bv. biztonsági és gazdálkodási szakismereteknek* kezdettől fogva meg kellett küzdenie a sokszor jégverésszerű gyorsasággal bekövetkező módosulásokkal. A képzés humán jellegét egy tekintélyes óraszámú szakpszichológiai és szakpedagógiai blokkal erősítettük meg.

A Rendőrtiszti Főiskola bv. szaka nappali tagozatáról az első, 1975-ös kibocsátás óta 280, levelező tagozatáról 158, összesen tehát 438 tisztet bocsátottunk ki. A nappali tagozaton végzettekről készült felmérésünk szerint a kibocsátott 280 tiszt 73%-a, 204 fő dolgozik ma is testületünknel. Az eltávozottak közül 20 fő nyugállományba, 27 fő áthelyezésre került, 16 fő kérte leszerelését és 8 főt kellett elbocsátani.

Mai tanárok, egykori növendékek

A végzett hallgatók közül legtöbben (mintegy 34%), a *biztonsági szolgálathoz* kerültek, 28% *gazdasági területre*, 12%-uk a korábban *igazgatásinak nevezett szakterületre* ment, 20%-ukból lett *nevelő* és 6%-uk került *egyéb munkakörbe*.

A testülethez való hűségnek — tudjuk — számos, alkalmasint változó, objektív és szubjektív kötőeleme van. A nálunk végzettek 73%-ának jelenléte a testületben, úgy véljük, é 20 év jó eredményei közé számítható, különösen, ha ezt a hűségindexet összevetjük a más felsőoktatási intézetekben végzettek 50%-ot alig meghaladó hasonló indexével. A nappali tagozaton végzett hallgatóink egzisztenciális helyzetét, beilleszkedését szubjektív véleményük felől vizsgálva azonban árnyaltabb képet kapunk. A néhány évvel ezelőtt készült kérdőíves felmérés számos, be nem teljesült várakozást regisztrált. A megkérdezettek többsége (58%) az anyagi elismertséget nem tartotta kielégítőnek, 62%-a folytatta volna tanulmányait a biztosabb előrehaladás reményében, 52%-a jelezte azt, hogy szakmai feladatai nagyobb terhet jelentenek számára, mint a főiskola elvégzése előtt. Ugyanakkor végzőseink 81%-a volt elégedett munkatársi kapcsolataival és 66% a bv. szervezet által erőteljesen támogatott lakásproblémájának megoldásával. Összességében a nappali tagozaton végzett hallgatóink szolid többsége (58%) nyilatkozott úgy, hogy beosztása megfelel törekvéseinek és elégedett eddigi pályafutásával.